

Huwelijksdwang binnen de Roma- gemeenschap

Wat is het en wat kunnen
professionals doen?

Wat is het?

Definitie van huwelijksdwang en afbakening van terminologie

Huwelijksdwang is het dwingen van een persoon tot een huwelijk. Dit gebeurt door ouders, familie of andere mensen in hun omgeving.

Het verschil met een gearrangeerd huwelijk is dat er bij een gearrangeerd huwelijk bemiddeling plaatsvindt waar beide huwelijkspartners mee instemmen. De lijn tussen bemiddeling en dwang is echter niet altijd scherp te trekken¹.

Kenmerken van huwelijksdwang binnen de Roma-gemeenschap

Binnen de Roma-gemeenschap (hierna: de doelgroep) kan huwelijksdwang van toepassing zijn. Hierbij worden minderjarige meisjes en jongens en jongvolwassenen gedwongen tot het sluiten van een huwelijk. Specifiek aan huwelijksdwang binnen de doelgroep is dat er sprake is van een mondelinge overeenkomst en (geld)schuld.

Drie manieren van huwelijksdwang

Huwelijksdwang binnen de doelgroep vindt op drie manieren plaats:

1. De huwelijksdwang vindt plaats tussen twee personen binnen Nederland.
2. Vanuit Europa wordt een bruid/bruidegom naar Nederland gehaald.
3. De bruid/bruidegom verdwijnt naar het buitenland.

Normcomplexiteit creëert een uitdaging om balans te zoeken tussen normen, belangen, de bedoeling en het afbreukrisico. Het maken van deze afweging vraagt om cultuurspecifieke kennis en specifieke competenties.

Specifieke kenmerken

Huwelijksdwang binnen de doelgroep heeft een aantal specifieke kenmerken:

- Het gaat om kind-huwelijken (huwelijken met of tussen minderjarigen) en om huwelijken van jongvolwassenen;
- Huwelijksdwang is verweven met een culturele traditie en de opvoeding. Hierdoor wordt het door betrokkenen vaak niet als dwang ervaren en wordt er weinig melding van gemaakt;
- Er wordt een bruidsschat betaald. De familie van de bruidegom betaalt dit aan de familie van de bruid. Hierdoor ontstaat een (geld)schuld;
- De bruid moet deze geldschuld terugverdienen;
- De bruid moet de schoonfamilie in onderhoud voorzien;
- Er wordt (in het geval van huwelijken met of tussen minderjarigen) geen wettig burgerlijk huwelijk gesloten.

Normcomplexiteit

Naast dat het van belang is dat professionals zich bewust zijn van bovenstaande specifieke kenmerken, is het ook belangrijk om aandacht te hebben voor 'normcomplexiteit'. Betrokkenen erkennen het 'probleem' namelijk vaak niet. Er is een verschil tussen normering van gedwongen huwelijken en kindhuwelijken vanuit de Nederlandse wetgeving en hoe dit gebruik ervaren en genormeerd wordt door de betrokken individuen. Dit wordt ook wel 'normcomplexiteit' genoemd.

¹ [Factsheet huwelijksdwang KIS](#)

Disclaimer: deze informatie komt voort uit de praktijk waarbij huwelijksdwang heeft plaatsgevonden bij betrokkenen met een Roma-achtergrond. In deze zaken koppelden betrokkenen huwelijksdwang aan de culturele identiteit, waardoor professionele sensitiviteit voor de culturele achtergrond van deze betrokkenen vereist was. Huwelijksdwang wordt niet binnen de gehele Roma-gemeenschap toegepast of door de gehele gemeenschap vanuit de culturele identiteit verantwoord.

Signalen van huwelijksdwang

Het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating benoemt een aantal algemene signalen die op huwelijksdwang kunnen wijzen:

- Verandering in gedrag: teruggetrokken, verlegen, bang, boos, agressief
- Slecht eten
- Zelfverwonding
- Weglopen van huis
- Tekenen van mishandeling, geweld
- Bang om op vakantie te gaan
- Stiekeme relatie(s)
- Conflicten tussen ouders en kinderen
- Gedragsproblemen in de ogen van ouders
- Opgroeien tussen twee culturen met botsende waarden en normen
- Onverklaarbare afwezigheid
- Plotseling reizen naar familie

Het Centrum voor Criminaliteitspreventie en Veiligheid (het CCV) heeft in een eerdere publicatie een aantal specifieke signalen benoemd voor deze doelgroep:

- Schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten
- Seksueel contact tussen minderjarigen/ tienerzwangerschappen
- Verhuizen of emigreren van minderjarigen zonder ouders
- Toename aan politiecontacten

Gevolgen van huwelijksdwang

De gevolgen van huwelijksdwang kunnen verstrekkend zijn. Zo wordt het huwelijk geconsumeerd. Dit betekent dat er seksuele handelingen met of tussen vaak jonge minderjarigen plaatsvinden. Dit gecombineerd met het feit dat er sprake is van een huwelijk waarbij bruid en/of bruidegom niet instemmen, waarbij instemming niet noodzakelijk is of geen verschil maakt, geeft een hoog risico op seksueel misbruik. Het seksueel contact mondt daarnaast vaak uit in tienerzwangerschappen. Tienerzwangerschappen zijn risicovol voor moeder en kind.

De bruid moet de bruidsschat terugverdienen. Hierbij moet de bruid in het onderhoud van de schoonfamilie voorzien door legale, dan wel illegale activiteiten. In het geval van legale activiteiten (bijvoorbeeld schoonmaakwerk) kan er sprake zijn van arbeidsuitbuiting en dus mensenhandel². Daarnaast kan de bruid worden gedwongen om illegale criminele activiteiten te verrichten om zo de (geld)schuld af te betalen. Er is dan sprake van criminele uitbuiting. Dit is ook een vorm van mensenhandel.

Tot slot kan de (maatschappelijke) ontwikkeling van zowel de bruid als de bruidegom stagneren. Na het sluiten van het huwelijk wordt de bruid vaak uitgesloten van onderwijs om aan het werk te kunnen gaan. Voor de minderjarige bruidegom geldt ook dat een huwelijk impact heeft op zijn ontwikkeling. Hij moet (soms op zeer jonge leeftijd) voldoen aan verwachtingen die gekoppeld zijn aan het huwelijk. Het gaat hier onder andere om het oppakken van een masculiene rol ten opzichte van zijn vrouw en het verwekken van nageslacht.

² Arbeidsuitbuiting is een vorm van mensenhandel. Hierbij moeten mensen onder dwang en/of zeer slechte omstandigheden en arbeidsvoorwaarden werk verrichten. [Nederlandse Arbeidsinspectie](#)

Dit kun je als professional doen

Maak gebruik van bestaande kennis en expertise

Over het fenomeen ‘huwelijksdwang’ is veel kennis beschikbaar. Ook is er een groot aanbod voor professionals:

- Movisie heeft samen met het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating, Pharos, Fier, het Landelijk Expertise Centrum Eergerelateerd Geweld (LEC EGG) en Blijf Groep ‘De Meldcode bij (vermoedens van) eergerelateerd geweld’ ontwikkeld. Deze meldcode dient, zoals hieronder beschreven, de basis te zijn voor de aanpak huwelijksdwang binnen de Roma-gemeenschap.
- Het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating duidt signalen en adviseert professionals in het geval van een (mogelijke) huwelijksdwang in Nederland. Tevens helpt het knooppunt slachtoffers die zich in het buitenland bevinden terug te keren naar Nederland.
- Augeo Foundation en Fier hebben samen de e-learning Schadelijke Praktijken ontwikkeld waarbij aandacht is voor het thema huwelijksdwang.
- Fier is het landelijk expertise- en behandelcentrum op het terrein van geweld in afhankelijkheidsrelaties.
- Sterk Huis biedt een training huwelijksdwang en eergerelateerd geweld aan.

Dit aanbod kan professionals helpen signalen te herkennen en biedt handvatten. Als professionals gebruikmaken van deze kennis en expertise is het belangrijk dat zij zich bewust zijn van specifieke kenmerken van het probleem binnen de doelgroep.

Handel volgens de meldcode eergerelateerd geweld

Het is van groot belang dat de signalen die wijzen op huwelijksdwang vroegtijdig herkend worden en dat er snel en adequaat op gehandeld wordt. Om adequaat te kunnen handelen, is het essentieel dat niet de algemene meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling wordt gevolgd, maar de meldcode eergerelateerd geweld.

De meldcode eergerelateerd geweld vult een aantal stappen wezenlijk anders in dan de algemene meldcode om de veiligheid van de betrokkene te vergroten en het veiligheidsrisico vanuit de familie zoveel mogelijk te beperken. En dat is precies wat nodig is.

Door de hoge druk, de dreiging vanuit de gemeenschap en het risico op verdwijnen naar een voor de buitenwereld onbekende bestemming, dient de aanpak van het fenomeen huwelijksdwang binnen de Roma-gemeenschap vormgegeven te worden volgens de aanpak eergerelateerd geweld.

Maak gebruik van het Nederlands recht

In Nederland is het dwingen tot het sluiten van een huwelijk een misdrijf. Om kindhuwelijken tegen te gaan, is de minimale leeftijd om te mogen trouwen in Nederland 18 jaar. Wat huwelijksdwang voor deze doelgroep anders maakt dan andere vormen van huwelijksdwang of een gearrangeerd huwelijk, is dat de bruidsschat terugverdiend dient te worden.

Toch kan het Nederlands recht wel gebruikt worden om in te grijpen. Welke interventiemogelijkheden er vanuit welk kader (bestuursrecht, civiel recht of strafrecht) zijn, is per casus verschillend en hangt af van de manier waarop het probleem zich voordoet.

Pak het domeinoverstijgend en integraal op

Van groot belang is dat de problematiek domeinoverstijgend en integraal wordt opgepakt. Interventies op het gebied van bestuursrecht, civiel recht of strafrecht zijn alleen zinvol als zij zijn ingebed in een integraal plan van aanpak.

Op het moment dat er een signaal van huwelijksdwang binnenkomt, is het van belang dat hulpverlening, het Landelijk Knooppunt Huwelijksdwang en Achterlating, Veilig Thuis, de school, leerplicht, Raad voor de Kinderbescherming, politie, de gemeente en het Openbaar Ministerie actief integraal inzet plegen. Als ketenpartners de situatie gezamenlijk beoordelen, uitzoeken welke interventies haalbaar zijn, de interventies goed op elkaar afstemmen en blijven samenwerken, is de kans op succes het grootst.

Neem contact op met experts

Handelen naar aanleiding van signalen van huwelijksdwang binnen de Roma-gemeenschap is zeer complex. De problematiek vraagt aan de ene kant om snelle interventie. Aan de andere kant kunnen verkeerde interventies een averechts effect hebben. Handel dus nooit alleen! Neem direct contact op voor advies met Veilig Thuis via 0800-2000 en met het Landelijk Knooppunt Achterlating en Huwelijksdwang via 070 345 43 19 of e-mail LKHA@veiligthuishaaglanden.nl.